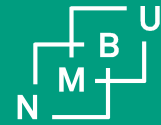
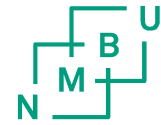

Hygieneaspekter i forbindelse med utslipp av avløpsvann og drikkevannsforsyning i spredt bebyggelse

24.05.2016

Arve Heistad,
Vann- og Miljøteknikk, NMBU

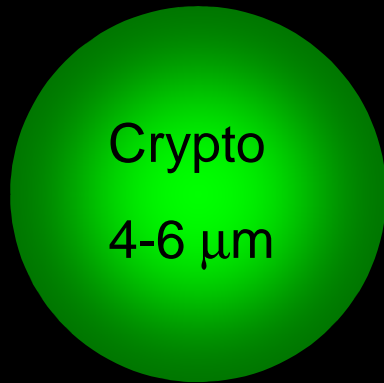
Hygiene

- Hygiene brukes i dagligtale om det som er rent, friskt og sunnhetsfremmende, i motsetning til det som er usunt og sykdomsfremkallende¹
- **I dag : Spredning av smittestoffer**

1) Store medisinske leksikon. Om hygienedefinisjonen; I. Hellesnes, Vann1b 1979

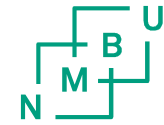
E.coli
0,7 x 2 μm

← Rotavirus
0,06 μm

Sand grain
surface
Diam.0,1 mm

Sykdomsutbrudd i Norge:

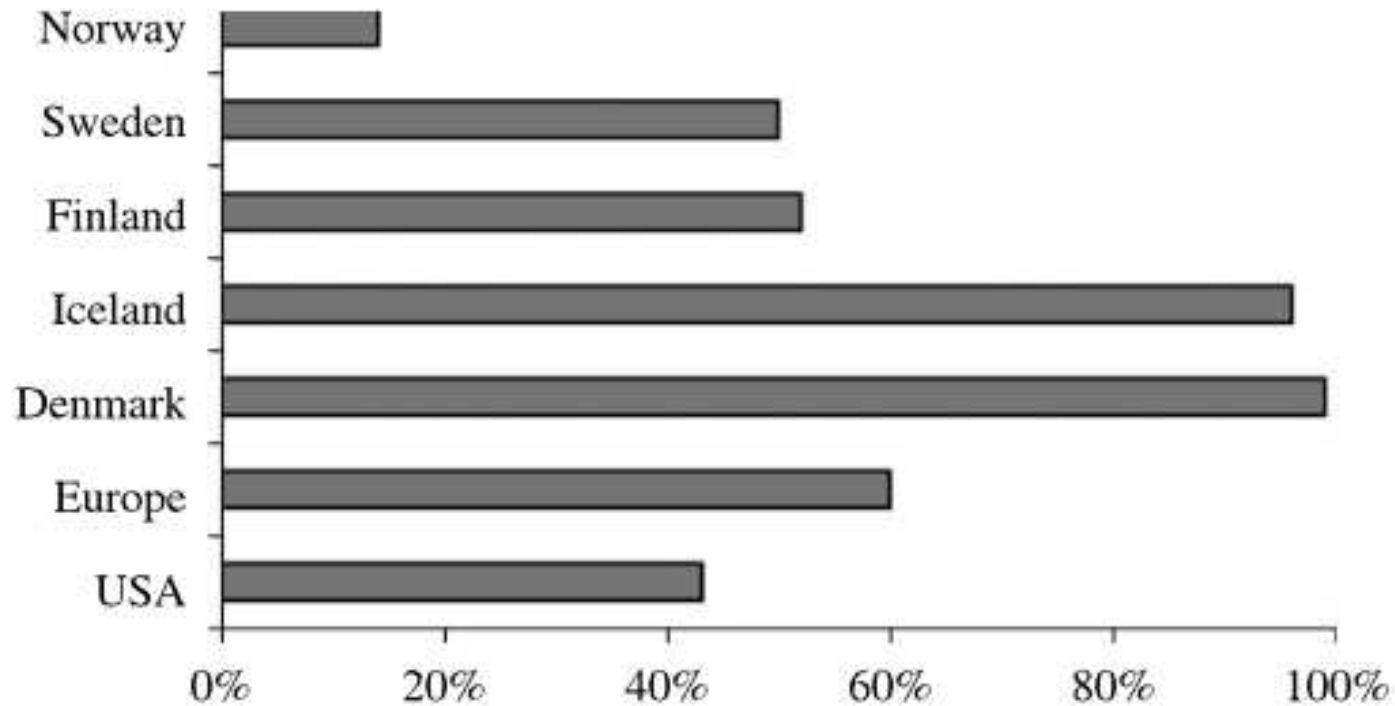
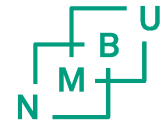

Table 3 | Reported outbreaks and cases of illness classified by water type and etiological agents (1984–2007)

Etiologic agent	Type of water source number of outbreaks (disease cases)			WNID*	Total
	Groundwater	Surface water	Unknown		
Norovirus	9 (4067)	9 (3162)		1 (10)	19 (7239)
Campylobacter	8 (1026)	10 (2461)	6 (52)	2 (6)	26 (3545)
Giardia		2 (4005)			2 (4005)
F. tularensis	3 (22)	3 (7)	1 (5)		7 (34)
Salmonella	1 (3)	3 (65)			4 (68)
Shigella	1 (2)				1 (2)
Hepatitis A		1 (9)			1 (9)
Unknown	13 (332)	18 (1905)	10 (91)	1 (13)	42 (2341)
Total	35 (5452)	46 (11601)	17 (148)	4 (29)	102 (17243)

*WNID: water not intended for drinking.

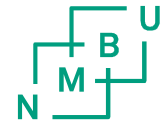
Andel forsynt med grunnvann

Use of groundwater in drinking water production

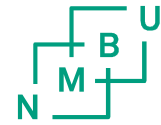
Figure 1 | Proportion of the population served by groundwater supplies in different countries (EEA 1999; Miettinen *et al.* 2001; Ojala *et al.* 2004; Kenny *et al.* 2009; Jørgensen & Stockmarr 2009).

Bidrag til reduksjon fram til drikkevannsbrønn:

- Fjerning i rensesystemet
- Fortynning
- Inaktivering/død etter utslipp
  - Oppholdstid
  - Temperatur
  - Enzymer
  - UV/sollys
- Filtrering i løsmasser
  - Sorpsjonsmekanismer
  - Fysisk - begrenset av porestørrelsen
- Predasjon
  - Foregår i den umetta sonen

Vurdering av risiko (QMRA)

- **Identifisere de mest aktuelle smittestoffene**
og de akutte og kroniske effektene av en infeksjon
- **Eksponeringsvurdering.**
Bestemme konsentrasjoner, aktuelle eksponeringsveier og varighet av eksponeringen. Beskrive populasjonen som blir eksponert
- **Dose – respons vurdering**
Karakterisering av sammenhengen mellom dosen som er konsumert og den resulterende helseeffekten
- **Risikokarakterisering**
Basert på punktene over, beregning/vurdering av helserisiko, variabilitet og usikkerhet.

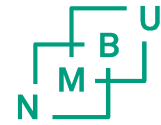
Renseevne (bakterier)

• Kun slamavskiller	0-1 log
• Biol/kjem minirensesanlegg	2-3 log
• Sandfilteranlegg	3-6 log
• Infiltrasjonsanlegg	4-6 log
• Filterbed/våtmark	4-6 log

• Tett tank WC/utslipp urensset gråvann	3-4 log
• Tett tank WC/ rensing av gråvann	6-12 log

Kilde: www.avlop.no

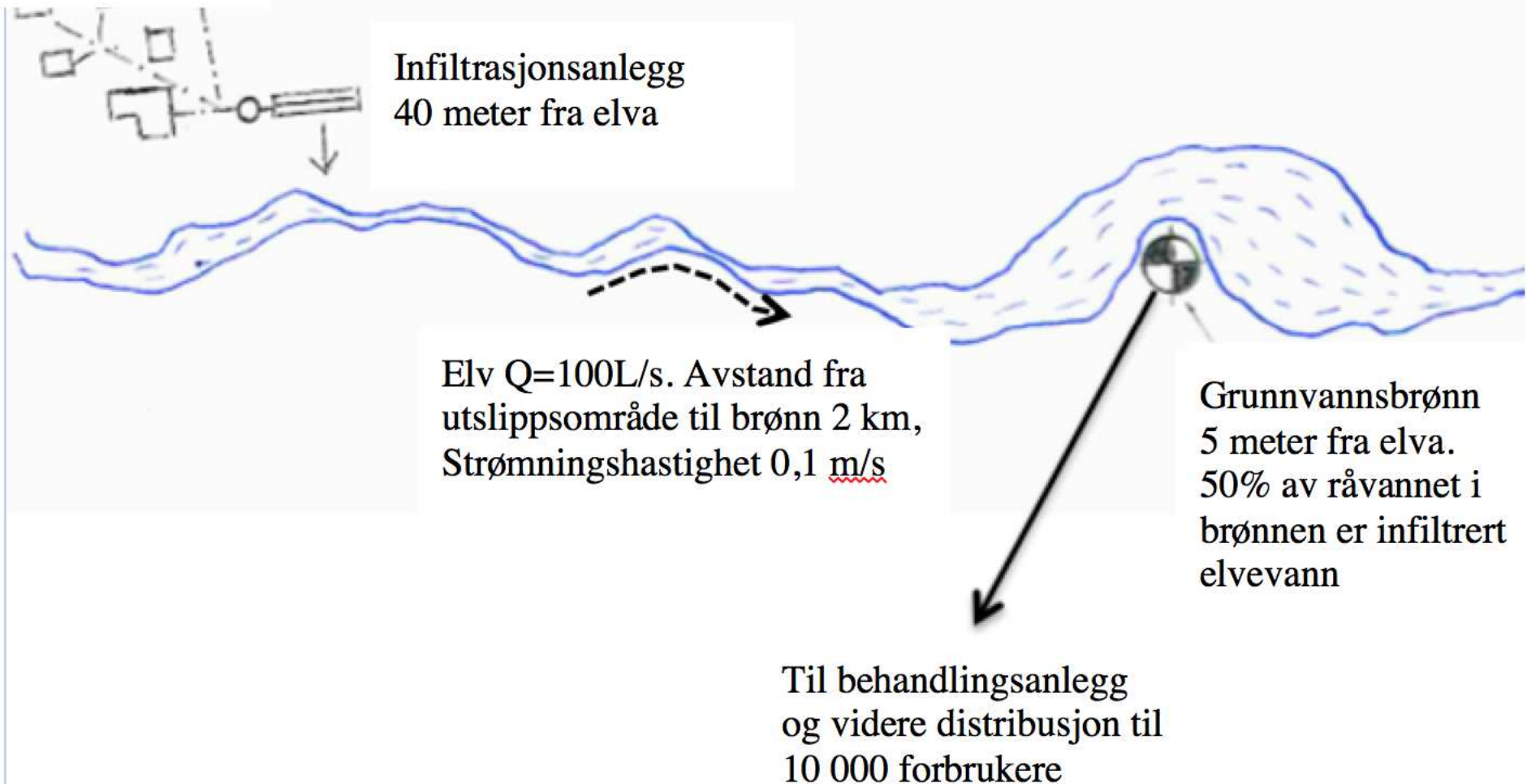

Typisk situasjon

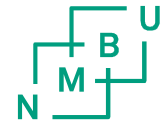

50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

**8×10^{10} rotavirus/L
ut av slamavskiller**

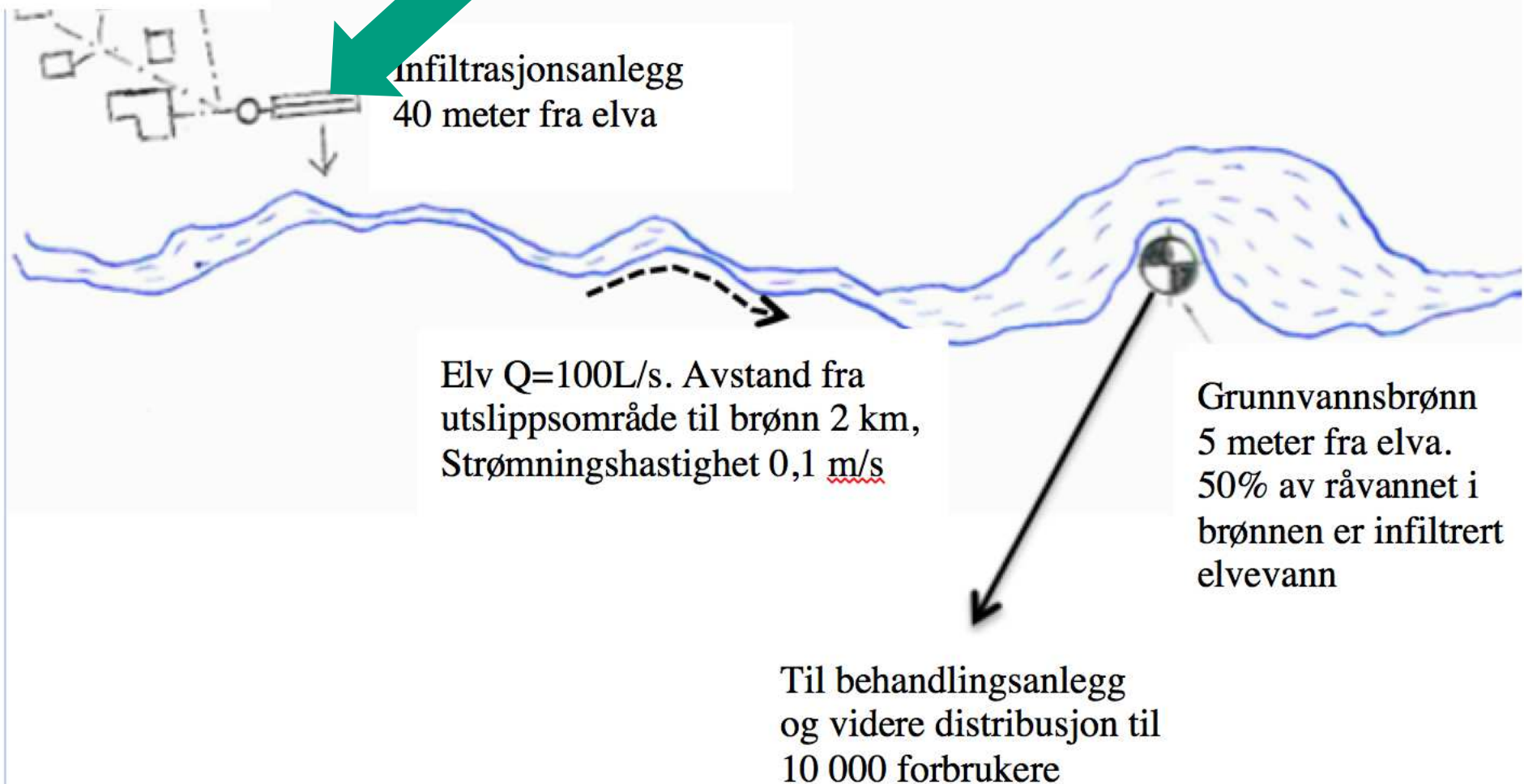

Typisk situasjon

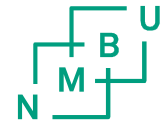

50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

3 log

Typisk situasjon

50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

3 log

4 log

Infiltrasjonsanlegg
10 meter fra elva

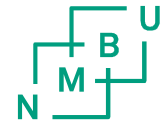

Elv $Q=100\text{L/s}$. Avstand fra
utslippsområde til brønn 2 km,
Strømningshastighet $0,1\text{ m/s}$

Grunnvannsbrønn
5 meter fra elva.
50% av råvannet i
brønnen er infiltrert
elvevann

Til behandlingsanlegg
og videre distribusjon til
10 000 forbrukere

Typisk situasjon

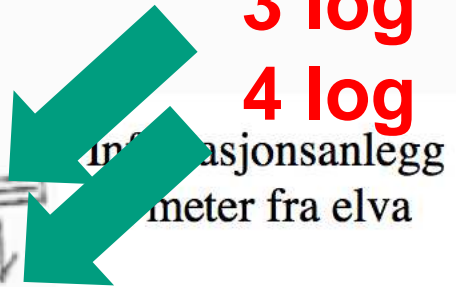
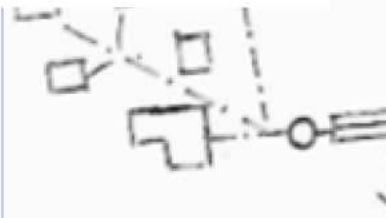

50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

3 log

4 log

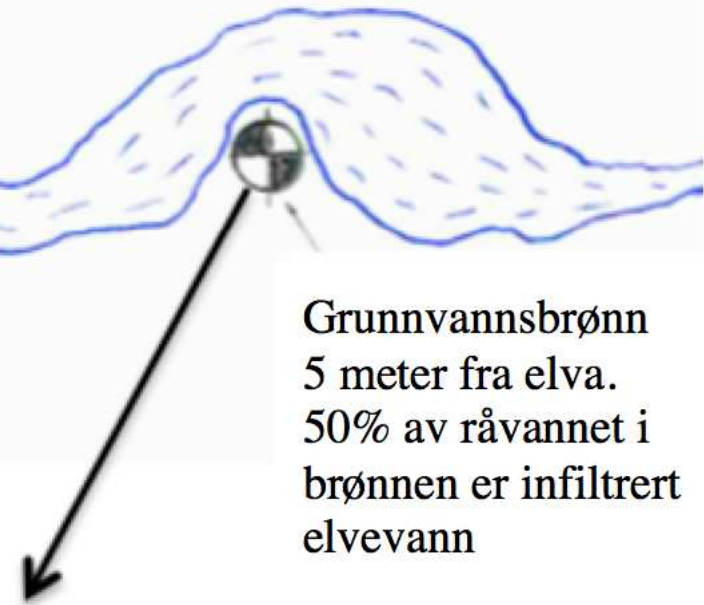
Infiltrasjonsanlegg
5 meter fra elva

**3,16 log
(fortynn.)**

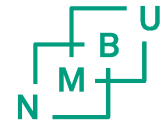

Grunnvannsbrønn
5 meter fra elva.
50% av råvannet i
brønnen er infiltrert
ellevann

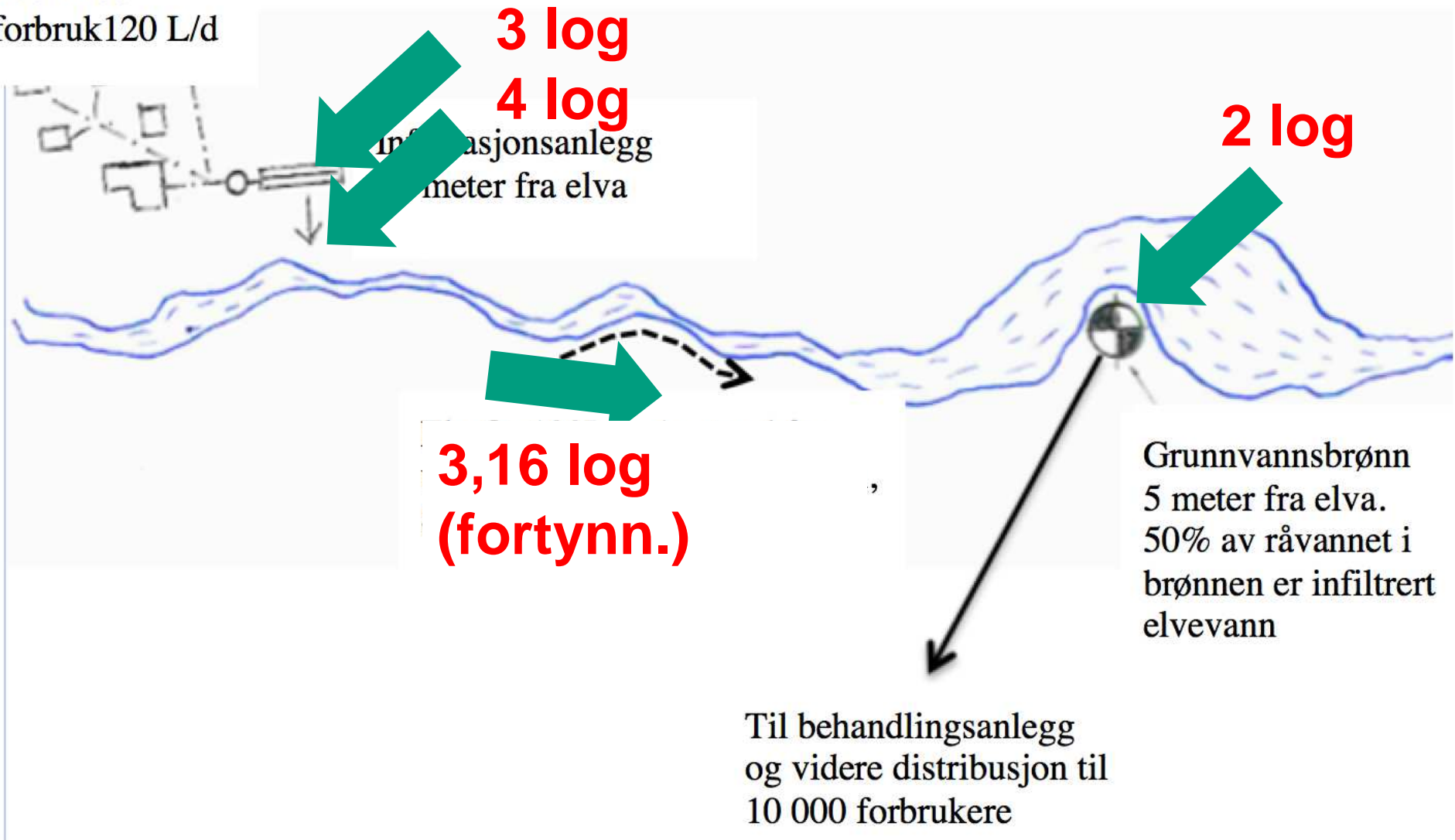

Til behandlingsanlegg
og videre distribusjon til
10 000 forbrukere

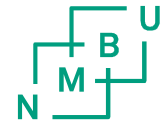
Typisk situasjon

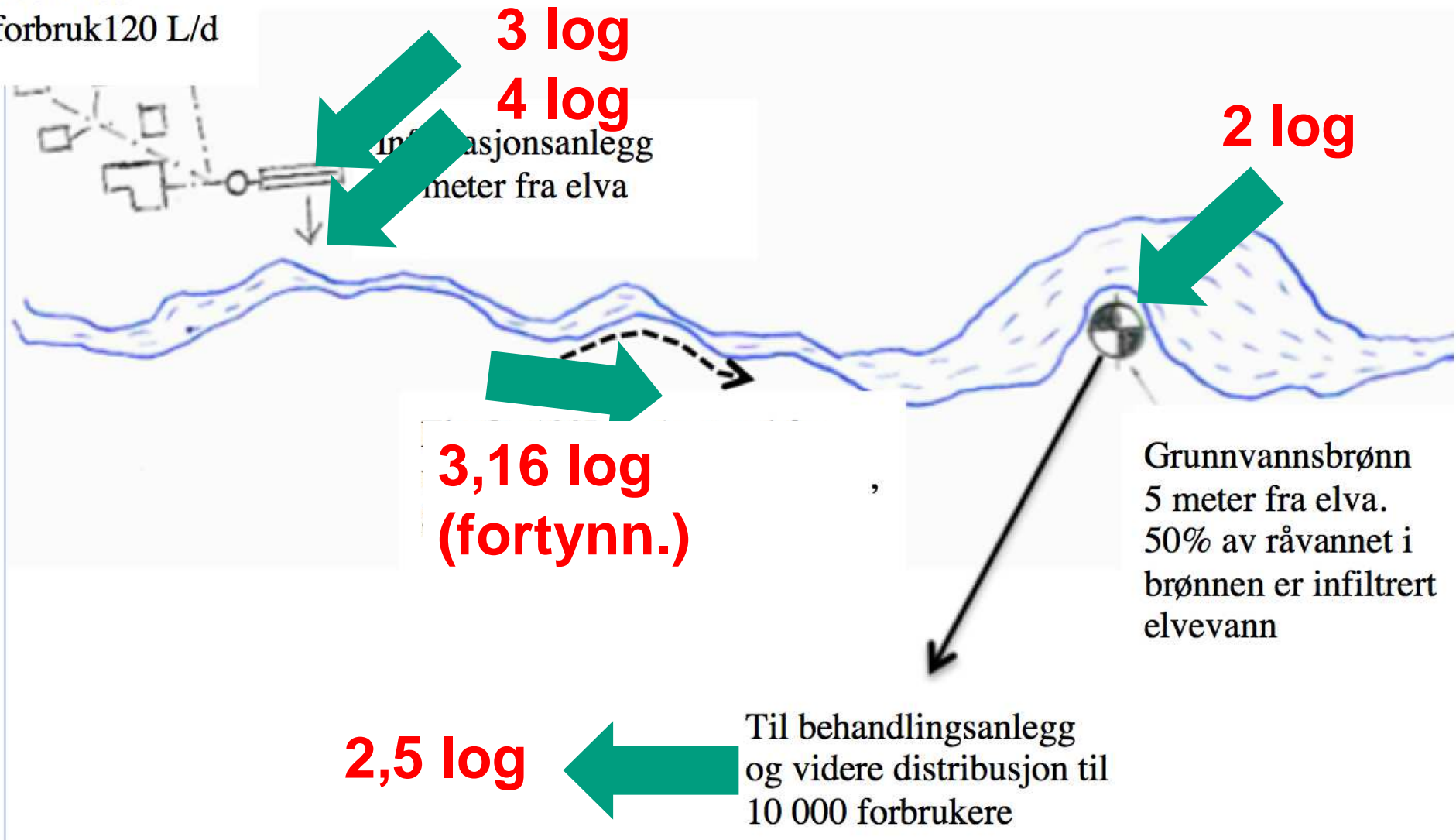
50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

Typisk situasjon

50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

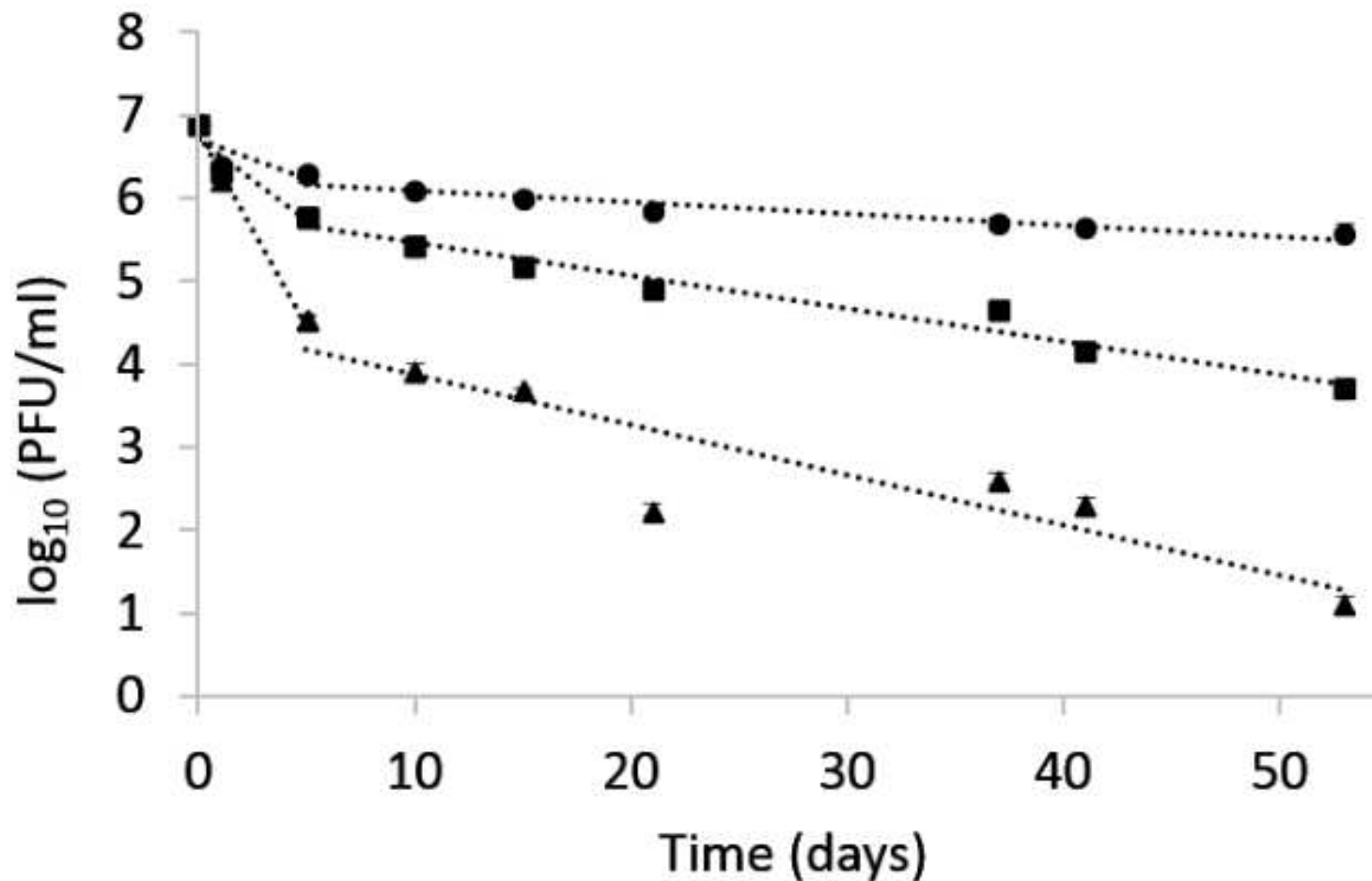
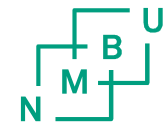

Hva med inaktivering?

- *Første ordens inaktivering:* $C(t) = C_0 e^{-0,05t}$
- **I dette tilfellet gir ikke oppholdstiden i elva nevneverdig reduksjon i konsentrasjon.**

Inaktivering av virus (MS2) i grunnvann ved 5, 12 og 20°C

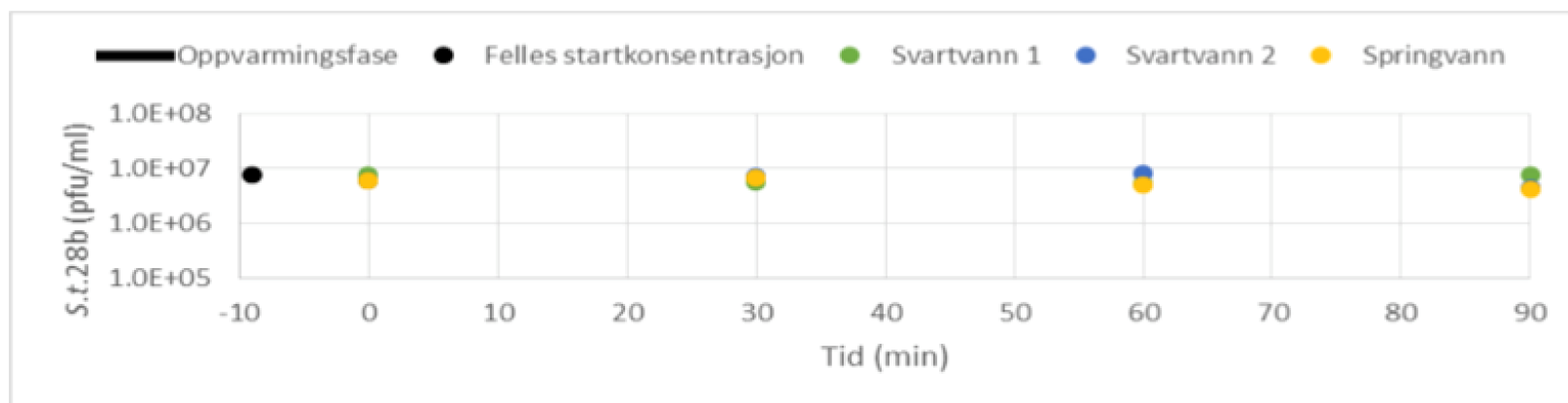

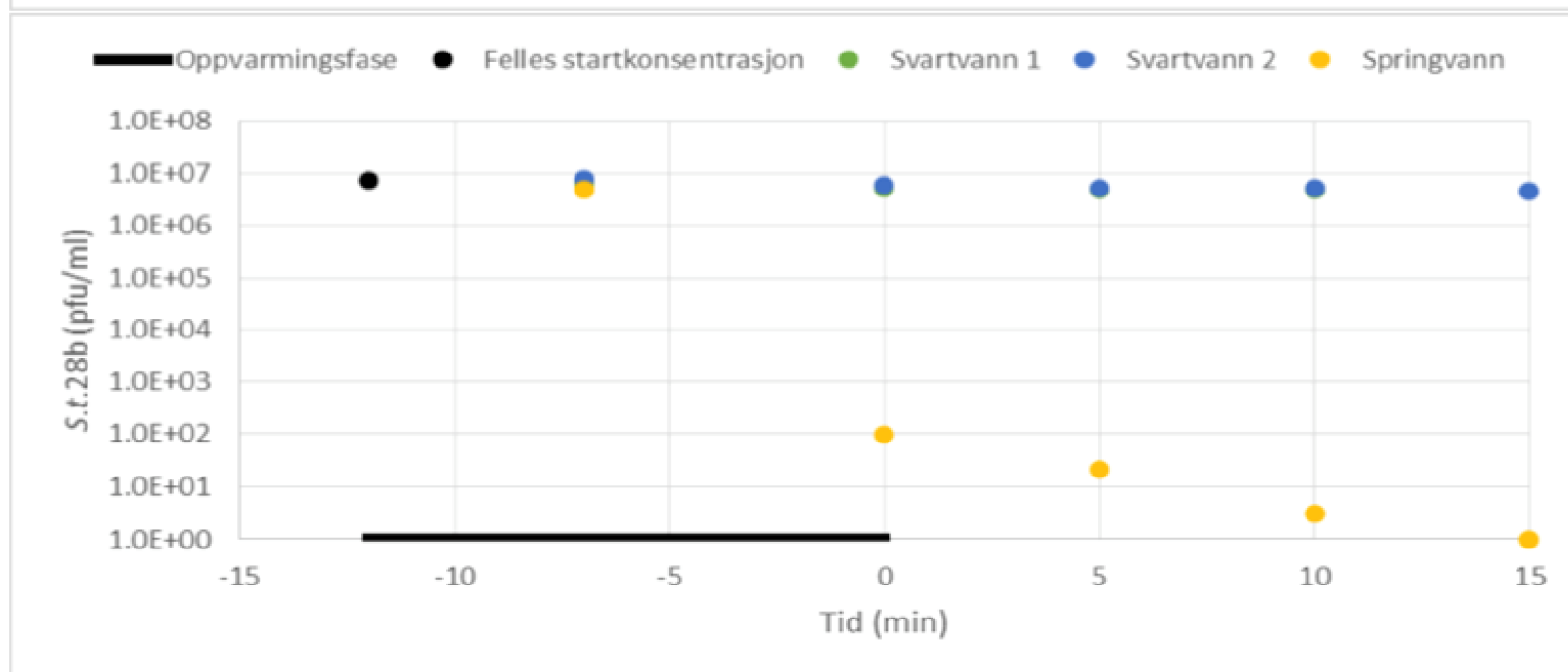
Inaktivering av virus (S.t.28B) i svartvann og springvann

60 °C

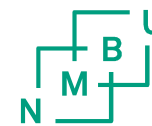

80 °C

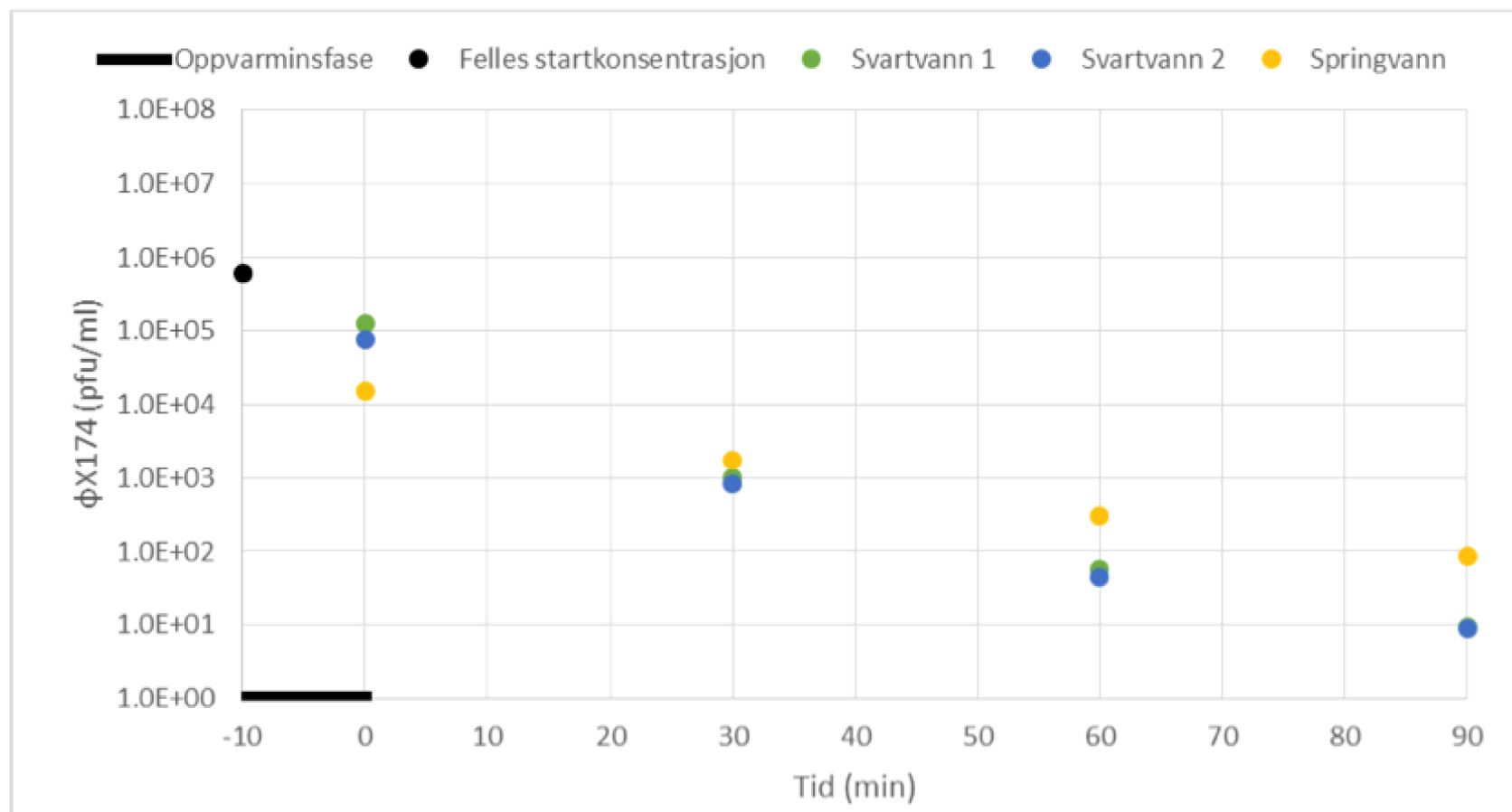

Termisk inaktivering av S t 28b ved 60 og 80 °C. Oppvarmingsfasen er vist med svart nå

Inaktivering av virus (ϕ X174) i svartvann og springvann

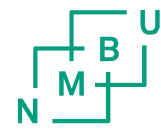

60 °C

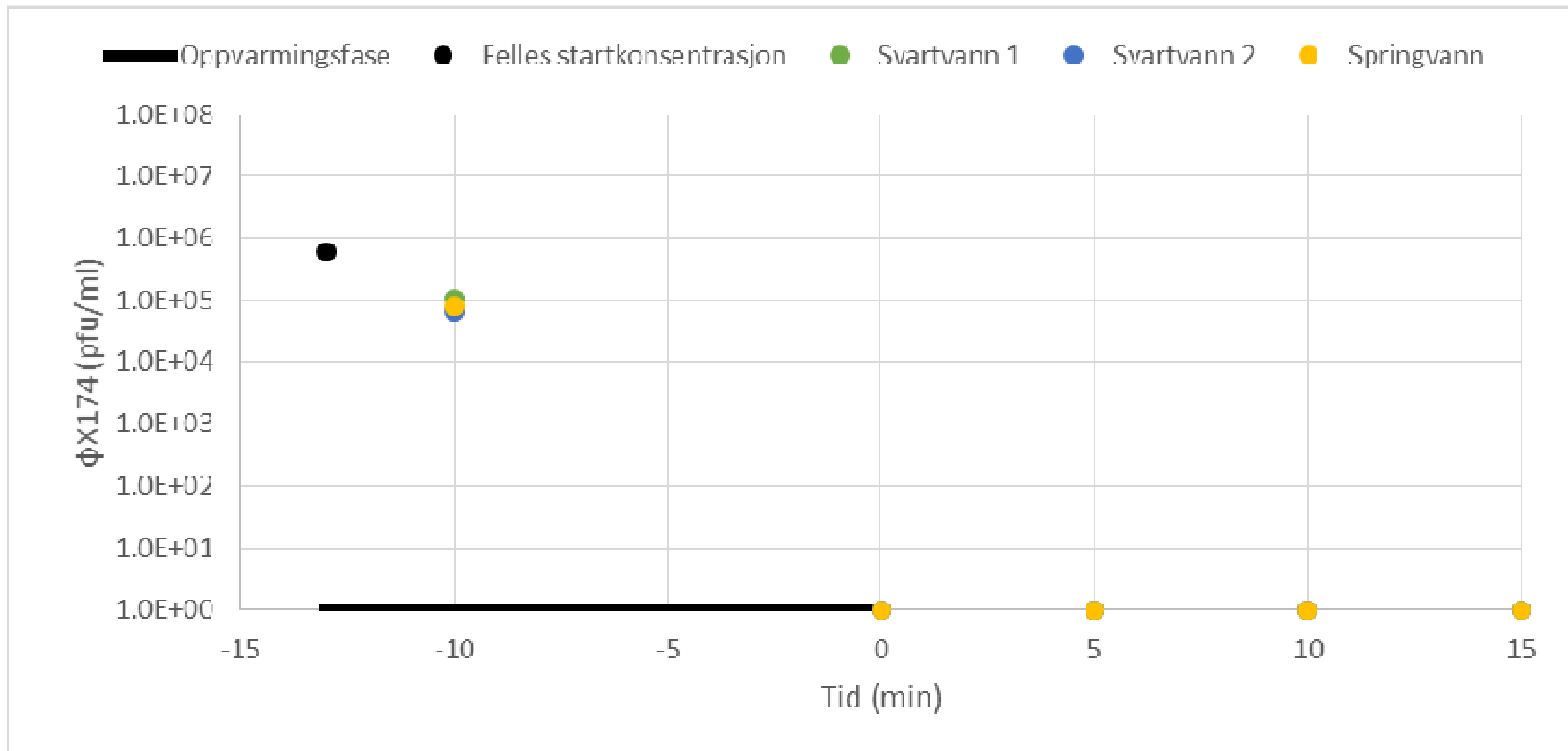

Termisk inaktivering av ϕ X174 ved 60 °C. Oppvarmingsfasen er vist med svart på førsteaksen. Tiden er målt fra da prøvene nådde 60 °C.

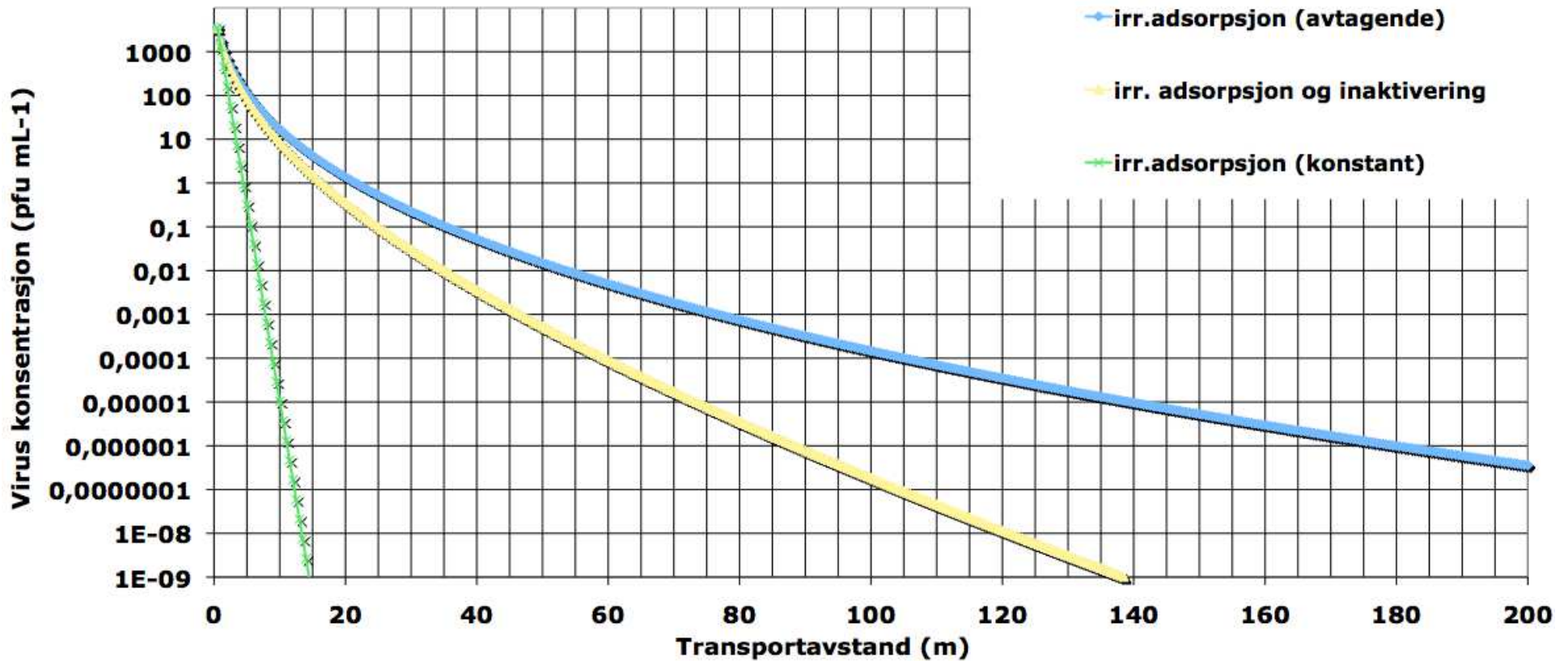
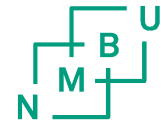
Inaktivering av virus (phiX174) i svartvann og springvann

80 °C

I hvilken grad filtreres organismene under mettet transport i grunnvannssonen ?

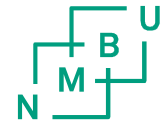

Inaktivering

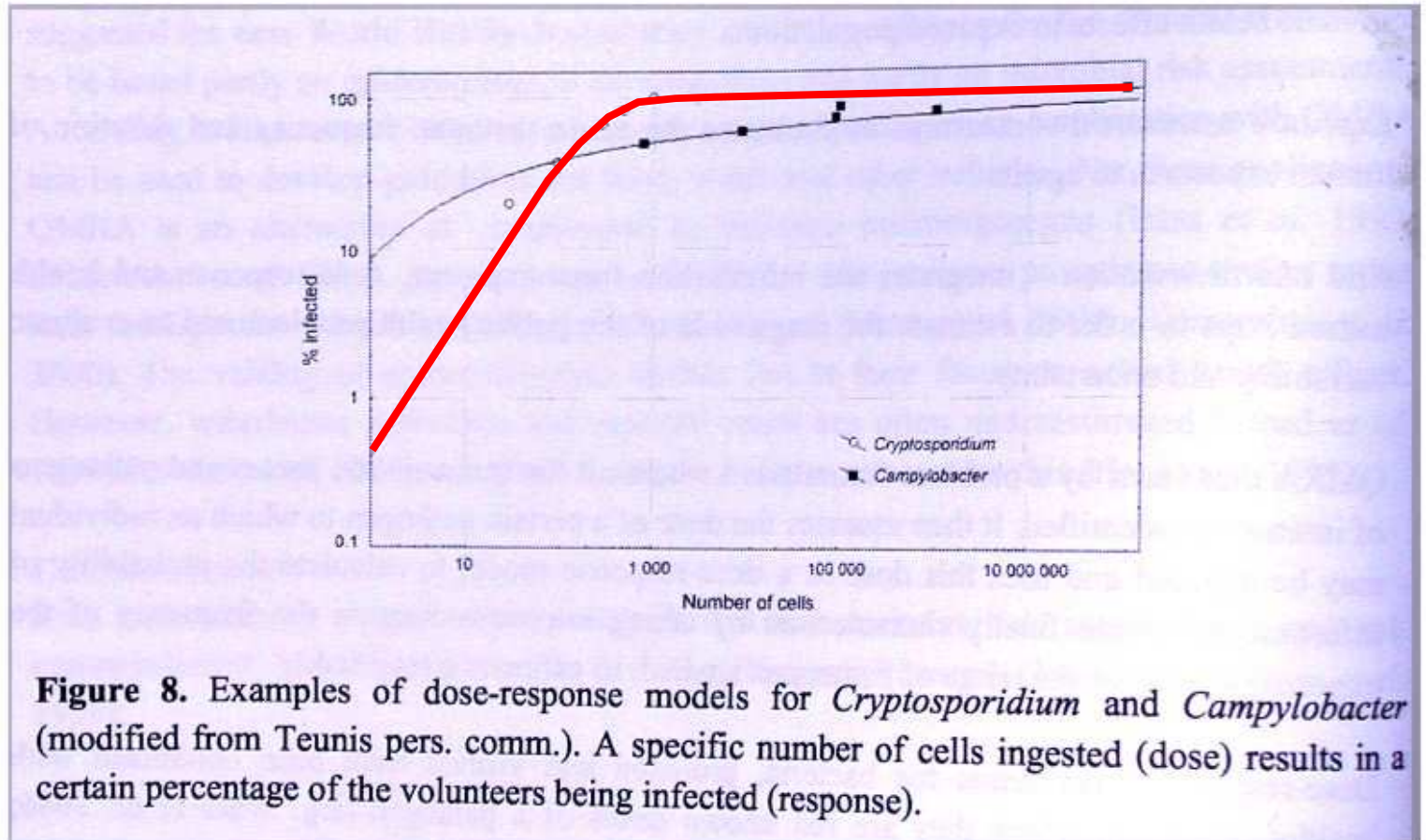
- Svært temperaturavhengig
- Store forskjeller mellom ulike organismer
- **Kravet om 60 døgns oppholdstid bør vurderes på nytt**

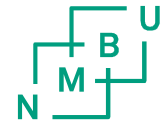
Vurdering av risiko (QMRA)

- **Identifisere de mest aktuelle smittestoffene**
og de akutte og kroniske effektene av en infeksjon
- **Eksponeringsvurdering.**
Bestemme konsentrasjoner, aktuelle eksponeringsveier og varighet av eksponeringen. Beskrive populasjonen som blir eksponert
- **Dose – respons vurdering**
Karakterisering av sammenhengen mellom dosen som er konsumert og den resulterende helseeffekten
- **Risikokarakterisering**
Basert på punktene over, beregning/vurdering av helserisiko, variabilitet og usikkerhet.

Dose-respons

Hvor mange blir syke?

Dose-respons

$$P_{i(d)} = 1 - \left[1 + \left(\frac{D_i}{N_{50}} \right) \left(2^{\frac{1}{\alpha}} - 1 \right) \right]^{-\alpha}$$

Hvor:

$P_{i(d)}$ = Sannsynligheten for infeksjon ved inntak av D_i organismer

D_i = Antall organismer inntatt ved en eksponering (en dag)

N_{50} = Median infeksjonsdose, dvs antall virus som vil infisere 50% av den

α Dimensjonsløs infektivitetskonstant.

Årlig risiko

$$P_{ann} = 1 - (1 - P_{inf})^n$$

P_{ann} = årlig sannsynlighet for infeksjon

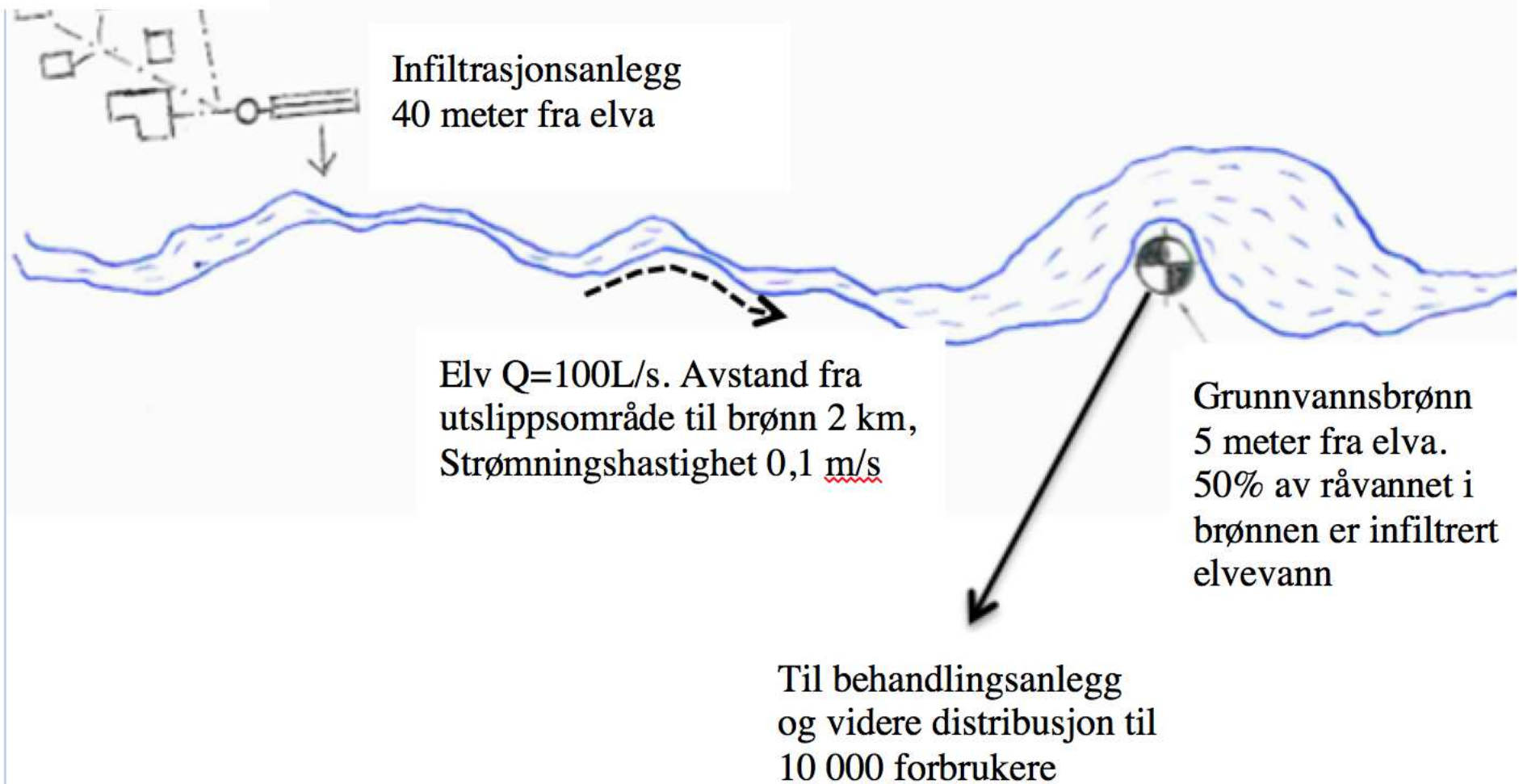
P_{inf} = sannsynlighet for infeksjon fra en enkelt eksponering (en dags vannkonsum)

n = antall eksponeringer per år

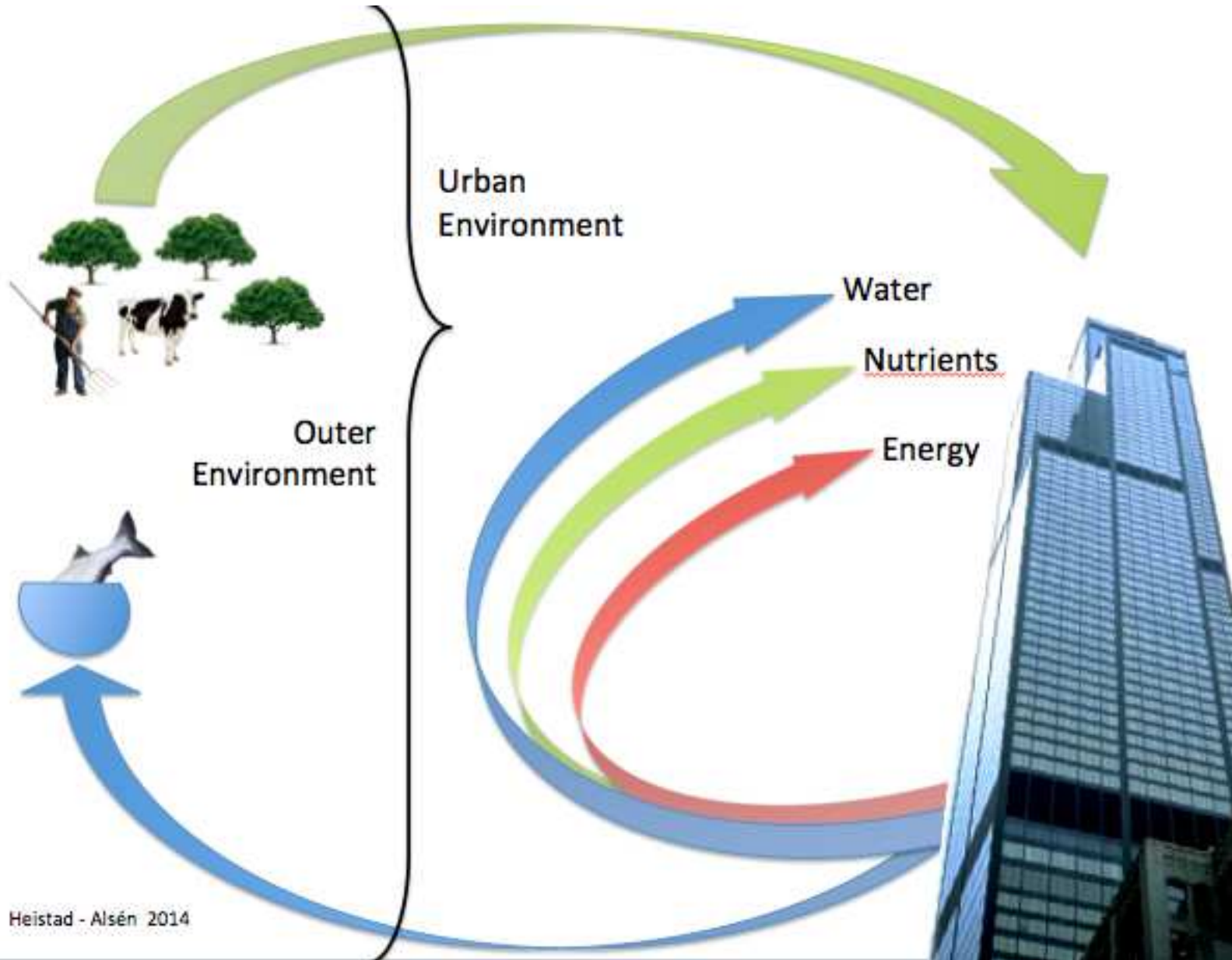
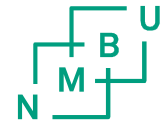
I vårt eksempel: 4 syke pr. år.
Dette er ikke akseptabel risiko
Hvor skal tiltakene settes inn?

Strengere krav til avløpsrensing eller mer drikkevannsbehandling ?

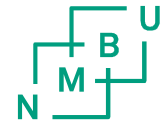
50 personer,
hver med
forbruk 120 L/d

Mål: Lokal utnyttelse av ressurser – klarer vi hygieneutfordringene ?

Mer fokus på smitterisiko i avløpsbransjen

- Vurdering av krav til fjerning av mikroorganismer I kommunale avløpsrenseanlegg som har utslipp til viktige råvannskilder.
- Utnytte muligheten til å velge skånsomme tekniske løsninger i områder med lokal drikkevannsinteresse (f.eks. kildeseparasjon)
- Prøve ut ulike kombinasjoner av renseteknologi, f.eks. Minirenseanlegg og infiltrasjon.
- Ved tvil i utslippssøknader: Still krav om risikovurdering